

» non seminasti, et colligis ubi non sparsisti; et timens
 » abii, et abscondi talentum tuum in terra, ecce habes
 » quod tuum est. Et ille, Serve, inquit, nequam et pi-
 » ger, magis quia me sciebas molestum et durum esse,
 » metere ubi non seminavi, et colligere ubi non sparsi,
 » ipsa avaritia mea debuit te docere, quia lucrum quæro
 » de pecunia mea. Oportuit te ergo ut dares pecuniam
 » meam numulariis, et ego veniens cum usuris exegis-
 » sem quod meum est¹. » Numquid dixit: Dares et exi-
 » geres? Nos ergo, fratres, damus; veniet ille qui exigat.
 Orate, ut paratos nos inveniat.

SERMO CXXXVIII².

De verbis Evangelii Joan. xi: *Ego sum pastor bonus, etc.*
 Contra Donatistas.

I. AUDIVIMUS Dominum Jesum commendantem nobis
 boni pastoris officium. In qua commendatione admonuit
 nos utique, ut intelligi datur, honos esse pastores. Et ta-
 men ne intelligeretur perverso modo multitudo pasto-
 rum, « Ego sum, inquit, pastor bonus. » Et unde sit
 pastor bonus, consequenter ostendit: « Pastor, inquit,
 » bonus animam suam ponit pro ovibus. Mercenarius au-
 » tem, et qui non est pastor, videt lupum venientem, et
 » fugit: quoniam non est ei cura de ovibus; mercenarius
 » est enim³. » Pastor ergo bonus Christus⁴. Quid Pe-

¹ Luc. xix, 20-23. — ² Alias I, de verbis Domini. — ³ Joan. x, 11-13.

— ⁴ Florus ad I Cor. xii.

trus? nonne bonus pastor? nonne et ipse animam pro
 ovibus posuit? Quid Paulus? Quid cæteri Apostoli?
 Quid eorum tempora consequentes beati episcopi Marty-
 res? Quid etiam sanctus iste Cyprianus? Nonne omnes
 pastores boni; non mercenarii, de quibus dicitur: « Amen
 » dico vobis, perceperunt mercedem suam¹. » Omnes
 ergo isti pastores boni, non solum quia sanguinem fuderunt,
 sed quia pro ovibus fuderunt. Non enim fuderunt
 relatione, sed charitate.

II. Nam et apud hæreticos, qui propter iniquitates et
 errores suos aliquid molestiarum perpessi fuerint, nomine
 Martyrii se jactant, ut hoc pallio dealbati facilius fu-
 rentur, quia lupi sunt. Si autem scire vultis in quo nu-
 mero habendi sunt, pastorem bonum Paulum apostolum
 audite: quoniam non omnes qui corpora sua in passione
 etiam ignibus tradunt, æstimandi sunt sanguinem fuisse
 pro ovibus, sed potius contra oves. « Si linguis, inquit,
 » hominum loquar et Angelorum, charitatem autem non
 » habeam, factus sum velut ærumentum sonans, aut cym-
 » balum tinniens. Si sciero omnia sacramenta, et habuero
 » omnem prophetiam, et omnem fidem, ita ut montes
 » transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum². »
 Magna ergo res est postremo fides montes transferens. Illa
 quidem magna sunt: sed si ego hæc sine charitate ha-
 beam, inquit, non illa, sed ego nihil sum. Sed adhuc
 istos non tetigit, qui falso Martyrii nomine in passionibus
 gloriantur. Audite ut eos tangat, imo potius ut transfo-
 diat. « Si distribuero, inquit, omnia mea pauperibus,
 » et tradidero corpus meum ut ardeam. » Jam ipsi sunt,
 Sed vide quid sequitur: « Charitatem autem non habeam,
 » nihil mihi prodest. » Ecce venit ad passionem, ecce
 venit et ad sanguinis fusionem, venit et ad corporis

¹ Matth. vi, 2. — ² I Cor. xiii, 1-3.

incensionem : et tamen nihil prodest, quia charitas deest. Adde charitatem, prosunt omnia : detrahe charitatem, nihil prosunt cætera.

III. Quale bonum est charitas ista, fratres? Quid pretiosius? quid luminosius? quid firmitus? quid utilius? quid securius? Multa sunt Dei dona, quæ tamen habent et mali, qui dicturi sunt: « Domine, in nomine tuo prophetavimus, in nomine tuo dæmonia ejecimus, in nomine tuo virtutes multas fecimus¹. » Nec respondebit ille: Non fecistis. Non enim in conspectu tantis iudicis mentiri adebunt, aut jactare quæ non fecerunt. Sed quia charitatem non habuerunt, respondet omnibus illis: « Non novi vos. » Quomodo autem habet vel exiguam charitatem, qui etiam convictus non amat unitatem? Hanc Dominus unitatem commendans pastoribus bonis, noluit multos appellare pastores. Neque enim, ut dixi jam, non erat pastor bonus Petrus, Paulus, Apostoli cæteri, et posteriores sancti episcopi, beatusque Cyprianus. Omnes hi pastores boni: et tamen ille pastoribus bonis non commendavit pastores bonos, sed pastorem bonum. « Ego sum, inquit, pastor bonus. »

IV. Interrogemus Dominum qualicumque sensu, et humillima disceptatione cum tanto patrefamilias colloquamur. Quid dicis, Domine, bone pastor? Tu enim bonus pastor, qui bonus agnus; idem pastor et pasqua, idem agnus et leo. Quid dicis? Audiamus; et adjuva, ut intelligamus. « Ego sum, inquit, pastor bonus. » Quid Petrus? aut non pastor, aut malus? Videamus, si non pastor. « Amas me? » Tu ei dixisti, Domine: « Amas me? » et respondit: « Amo. » Et tu ei: « Pasce oves meas². » Tu, tu Domine, interrogatione tua, firmamento oris tui, amatorem fecisti pastorem. Pastor est ergo, cui

¹ Matth. vii, 22. — ² Joan. xxi, 15.

pascendas oves credidisti. Ipse commendasti, pastor est. Videamus jam utrum non bonus. Ipsa id interrogatione et responsione ejus invenimus. Quæisisti, utrum amet te: Respondit: Amo. Vidisti cor, quia verum respondit. Non est ergo bonus, qui amat tantum bonum? Unde illa responsio ex intimis prolata visceribus? Unde ille Petrus testes oculos tuos habens in corde suo, contristatus quod eum non solum semel, sed iterum et tertio interrogasti, ut trina confessione amoris, deleret trinum peccatum negationis; unde ergo contristatus, quod sæpe interrogatus esset ab eo qui sciret quod interrogabat, et donaverat quod audiebat; unde contristatus, talia verba retulit: Domine, tu scis omnia, ipse nosti quoniam te amo? Ita-ne ille talia confitens, imo profitens mentiretur? Veraciter ergo respondit amorem tuum, et de intimo corde protulit amantis vocem. Tu autem dixisti, « Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona¹. » Ergo et pastor, et bonus pastor: nihil quidem ad potestatem ac bonitatem pastoris pastorum: sed tamen etiam ipse et pastor, et bonus: et cæteri tales pastores boni.

V. Quid est ergo, quod pastoribus bonis commendas unum pastorem, nisi quia in uno pastore doces unitatem? Et exponit apertius ipse Dominus per ministerium nostrum, ex ipso Evangelio commemorans Charitatem Vestram, et dicens; audite quid commendavi: « Ego sum pastor bonus, » dixi, quia omnes cæteri, omnes pastores boni membra mea sunt. Unum caput, unum corpus, unus Christus. Ergo et pastor pastorum, et pastores pastoris, et oves cum pastoribus sub pastore. Quid sunt hæc, nisi quod dicit Apostolus? « Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, unum est corpus; sic et Christus², »

¹ Matth. xii, 35. — ² 1 Cor. xii, 12.

Ergo si sic et Christus, merito Christus in se habens omnes pastores bonos, unum commendat, dicens: « Ego sum pastor bonus. » Ego sum, unus sum, mecum omnes in unitate unum sunt. Qui extra me pascit, contra me pascit. « Qui mecum non colligit, spargit¹: » Ergo audite ipsam unitatem vehementius commendatam: « Habeo, » inquit, alias oves, quæ non sunt de hoc ovili². » Loquebatur enim primo ovili de genere carnis Israël. Erant autem alii de genere fidei ipsius Israël, et extra erant adhuc, in Gentibus erant, prædestinati, nondum congregati. Hos noverat qui prædestinaverat: noverat qui redimere sanguine suo fuso venerat. Videbat eos, nondum videntes eum: noverat eos, nondum credentes in eum. « Habeo, inquit, alias oves, quæ non sunt de hoc ovili: » quia non sunt de genere carnis Israël. Sed tamen non erunt extra hoc ovile, quia « Oportet me eas adducere, » ut sit unus grex et unus pastor. »

VI. Merito huic pastori pastorum, amata ejus, sponsa ejus, pulchra ejus, sed ab ipso pulchra facta, prius peccatis foeda, post indulgentia et gratia formosa, loquitur amans et ardens in eum, et dicit ei: « Ubi pascis³? » Et videte quemadmodum, quo affectu hic erigatur amor spiritualis. Melius multo isto affectu delectantur, qui aliquid ex hujus amoris dulcedine gustaverunt. Illi hoc bene audiunt, qui amant Christum. In ipsis enim hoc, et de ipsis cantat Ecclesia in Canticis canticorum: qui amant Christum, quasi foedum et solum formosum. « Vidimus » enim eum, inquit, et non habebat speciem neque decorem⁴. » Talis in cruce apparuit, talem se spinis coronatus exhibuit, foedum et sine decore, quasi amissa potentia, quasi non Filium Dei. Talis visus est cæcis. Ex

¹ Matth. xii, 30. — ² Joan. x, 16. — ³ Cant. i, 6. — ⁴ Isaï. liii, 6.

persona quippe Judæorum hoc dixit Isaias: « Vidimus » eum, et non habebat speciem neque decorem. » Quando dicebatur, « Si Filius Dei est, descendat de cruce. Alios » salvos fecit, se ipsum non potest¹. Et percutientes de » calamo in caput, prophetiza nobis, Christe, quis te percussit². Quia non habebat speciem neque decorem. » Talem, Judæi, videbatis. « Quia cæcitas ex parte Israël » facta est, donec plenitudo Gentium intraret, donec » aliæ oves venirent³. » Quia ergo cæcitas facta est, ideo decorum sine decore vidistis. « Si enim cognovissetis, » nunquam Dominum gloriæ crucifixissetis⁴. » Fecistis autem, quia non cognovistis. Et tamen ille qui vos quasi foedus toleravit, pro vobis formosus oravit. « Pater, » inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt⁵. » Si enim sine decore, quid est quod amat ista, quæ dicit, « Annuntia mihi, quem dilexit anima mea⁶? » Quid est quod amat? quid est quod ardet? quid est quod tantum ne ab illo aberret, timet? Quid est quod tantum delectatur in ipso, cui sola poena est, esse sine ipso? Quid esset tunc amaretur, nisi formosus esset? Verum quomodo illa sic amaret, si ille illi sic appareret, quomodo cæcis persequentibus, et quid faciant nescientibus? Qualém ergo illa amavit? « Speciosum forma præ filiis hominum. Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in » labiis tuis⁷. » Ergo de ipsis labiis tuis: « Annuntia mihi, » quem dilexit anima mea. Annuntia, inquit, mihi, » quem dilexit, » non caro mea, sed « Anima mea. Annuntia mihi ubi pascis, ubi cubas in meridie: ne forte » fiam sicut operta super greges sodalium tuorum. »

VII. Obscurum videtur, obscurum est: quia thalami sacri mysterium est. Ipsa enim dicit: « Introduxit me rex

¹ Marc. xv, 19 et 31. — ² Math. xxvi, 68. — ³ Rom. xi, 25. — ⁴ 1 Cor. ii, 8. — ⁵ Luc. xxiii, 34. — ⁶ Cant. i, 6. — ⁷ Psal. xlv, 3.

» in cubiculum suum¹. » Talis cubiculi hoc secretum est. Sed vos qui ab isto cubiculo profani non estis, audite quod estis, et dicite cum illa, si amatis cum illa: amatis autem cum illa, si estis in illa. Dicite omnes, et tamen una dicat, quia unitas dicit: « Annuntia mihi, quem dilexit anima mea? Erat enim illis in Deum una anima » et cor unum². Annuntia mihi, ubi pascis, ubi cubas » in meridie. » Quid significat merities? Magnum fervorem magnumque splendorem. Ergo notum fac mihi qui sint sapientes tui, spiritu ferventes, et doctrina fulgentes. « Dexteram tuam notam fac mihi, et eruditos » corde in sapientia³. » Ipsi inhaeream in corpore tuo, ipsis socier, cum ipsis te fruar. Dic mihi ergo, « Annuntia » mihi ubi pascis, ubi cubas in meridie; » ne incurram in eos qui alia de te dicunt, alia de te sentiunt; alia de te credunt, alia de te praedicant: et greges suos habent, et sodales tui sunt; quia de mensa tua vivunt, et mensae tuae sacramenta pertractant. Sodales enim dicti sunt, quod simul edant, quasi simul edales. Tales exprobrantur in Psalmo: « Si enim inimicus meus super me magna » locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo; et si is » qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscon- » derem me utique ab eo: tu vero unianimis meus, dux meus » et notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, » in domo Dei ambulavimus cum consensu⁴. » Quare contra domum Domini modo cum dissensu, « Nisi quia » ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis⁵? » Ideo, o tu, « Quem dilexit anima mea, » ne in tales incidam, sodales tuos, sed quales fuerunt sodales Samson, non servantes amico fidem, sed volentes ejus corrumpere uxorem⁶. Ergo ne in tales incurram, « Ne fiam super eos, »

¹ Cant. i, 3. — ² Act. iv, 32. — ³ Psal. lxxxix, 12. — ⁴ Psal. lxy, 13-15. — ⁵ 1 Joan. xxi, 19. — ⁶ Judic. xiv.

id est, incidam in eos, « Velut operta, » velut latens et obscura, non velut in monte constituta. « Annuntia ergo » mihi, o quem dilexit anima mea, ubi pascis, ubi cubas » in meridie; » qui sunt sapientes et fideles, in quibus maxime requiescis: ne forte sicut latens incurram in greges, non tuos, sed sodalium tuorum. Nam tu Petro non dixisti: Pasce oves tuas; sed, « Pasce oves meas¹. »

VIII. Respondeat ergo amatae huic pastor bonus, et speciosus forma prae filiis hominum: respondeat ei quam formosam fecit ex filiis hominum. Audite quid respondeat, intelligite, cavete quod terret, amate quod monet. Quid ergo respondet? Quam non blande, sed blanditiis severitatem reddit. Corripit, ut constringat, ut servet. « Nisi cognoveris temetipsam, inquit, o pulchra inter » mulieres²: » quantumlibet enim sint aliae pulchrae donis viri tui, haereses sunt, ornatu, non visceribus; pulchrae sunt foris, et extrinsecus nitent, nomine justitiae se dealbant: « Omnis autem pulchritudo filiae regis intrinsecus³. » « Nisi ergo cognoveris temetipsam, » quia una es, quia per omnes gentes es, quia casta es, quia colloquio perverso malorum sodalium corrumpi non debes. « Nisi cognoveris temetipsam, » quia recte te mihi desponsavit ille virginem castam exhibere Christo⁴; recteque mihi te ipsam exhibeas, ne malis colloquiis, sicut serpens Evam seduxit astutia sua, sic et tui sensus corrumpantur a castitate mea. « Nisi ergo talem cognoveris temetipsam, exi » tu: exi. » Aliis enim dicturus sum: « Intra in gaudium » Domini tui⁵. » Tibi non dicam, Intra: sed, « Exi: » ut sis inter eos qui ex nobis exierunt. « Exi tu. Sed nisi » cognoveris temetipsam, tunc exi. » Si autem cognoveris temetipsam, intra. « Si autem non cognoveris, exi tu in

¹ Joan. xxi, 15. — ² Cant. i, 7. — ³ Psal. xlv, 14. — ⁴ 2 Cor. xi, 2. — ⁵ Matth. xxv, 21.

» vestigiis gregum, et pasce hædos tuos in tabernaculis » pastorum. Exi in vestigiis, » non gregis, sed « Gregum : » et pasce, » non sicut Petrus oves meas, sed « Hædos tuos : » in tabernaculis, » non pastoris, sed « Pastorum, non unitatis, sed dissensionis; non ibi posita, ubi est unus grex et unus pastor. Confirmata est, ædificata est, amata fortior facta est, parata mori pro viro, et vivere cum viro.

IX. Hæc verba quæ commemoravimus de sanctis Canticis canticorum, de sponsi et sponsæ epithalamio quodam: spiritales enim nuptiæ sunt, in quibus nobis magna castitate vivendum est; quia Ecclesiæ concessit Christus in spiritu, quod mater ejus habuit in corpore, ut et mater et virgo sit: hæc ergo verba Donatistæ accipiunt ad sensum suum perversum multo aliter. Et quemadmodum non tacebo, et quid eis respondeatis, adjuvante Domino, quantum potero, breviter admonebo. Cum eos urgere cœperimus luce unitatis Ecclesiæ diffusæ toto orbe terrarum, et poposcerimus ut ostendant ipsi de Scripturis aliquod testimonium, ubi Deus prædixit in Africa futuram Ecclesiam, quasi perditis cæteris gentibus; hoc solent testimonium in ore habere, et dicere: Africa in Meridie est; interrogans, ergo inquit, Ecclesia Dominum ubi pascat, ubi cubet; respondet ille, « In Meridie: » ut quasi vox interrogantis sit, « Annuntia mihi, quem dilexit anima » mea, ubi pascas, ubi cubes: » et vox quasi respondentis, « In Meridie, » hoc est, in Africa. Si ergo quæ interrogat, Ecclesia est, et Dominus ubi pascit respondet, in Africa, quia in Africa erat Ecclesia: quæ interrogat, non erat in Africa. « Annuntia, inquit, mihi, quem dilexit » anima mea, ubi pascas, ubi cubes; » et respondet ille cuidam Ecclesiæ præter Africam, « In Meridie, » in Africa cubo, in Africa pasco, quasi in te non pasco.

Porro si quæ interrogat, Ecclesia est, quod nullus ambigit, quod nec ipsi contradicunt; et audiunt nescio quid de Africa; hæc ergo quæ interrogat præter Africam est; et quia Ecclesia est, est præter Africam Ecclesia.

X. Ecce accipio in meridie esse Africam: quanquam magis in meridie sub sole medii dici Egyptus quam Africa. Illic autem in Egypto, quomodo pastor est iste, qui norunt agnoscunt: qui non norunt, requirant quam magnum illic gregem colligat, quantam numerositatem sanctorum atque sanctarum habeat contemnentium penitus mundum. Grex ille tantum crevit, ut etiam inde superstitiones expulerit. Ut ergo omittam, quomodo inde omnem idolorum superstitionem, quæ illic valida fuerat, crescendo fugaverit; accipio quod dicitis, o sodales mali; accipio prorsus, assentio Africam in Meridie esse, et Africam significatam in eo quod dictum est, « Ubi pascis, » ubi cubas in meridie? » Sed et vos æque attendite adhuc ista verba sponsæ esse, nondum sponsi. Adhuc sponsa dicit: « Annuntia mihi, quem dilexit anima mea, » ubi pascis, ubi cubas in meridie, ne forte fiam sicut » operta. » Surde, cæce, si in Meridie vides Africam, quare in operta non intelligis foeminam? « Annuntia mihi, » dicit, quem dilexit anima mea. » Utique virum alloquitur, cum dicit, « Quem dilexit. » Quomodo si diceret: « Annuntia mihi quem dilexit anima mea; » intelligeremus sponsum hæc loqui ad sponsam: sic cum audis, « Annuntia mihi quem dilexit anima mea, ubi » pascis, ubi cubas; » illuc adde, ad hujus verba pertinent, et quæ sequuntur, « In meridie. » Quæro « Ubi pascas in meridie, ne forte fiam sicut operta super greges » sodalium tuorum. » Audio prorsus, accipio de Africa quod intelligis: « In Meridie, » ipsa significata est. Sed Ecclesia Christi, sicut intelligis, transmarina alloquitur

sponsum suum, timens errorem incidere Africanum. O « quem dilexit anima mea, annuntia mihi, » doce me. Audio enim in Meridie, id est, in Africa, duas esse partes, imo multas concisiones. « Annuntia ergo mihi ubi pascis, » quæ oves ad te pertinent, quod ovile illic me jubes amare, cui me debeo sociare. « Ne forte fiam vel ut operta. » Illudunt enim quasi latenti, insultant quasi perditæ, quasi nusquam alibi esistenti. « Ne ergo quasi operta, » quasi latens fiam, « Super greges, » id est, super congregationes hæreticorum, « Sodalium tuorum, » Donatistarum, Maximianistarum, Rogatistarum, cæterarumque pestium extra colligentium, et ideo spargentium, rogo te, annuntia mihi, si illic pastorem meum requiram, ut non in gurgitem rebaptizationis incurram. Hortor vos, obsecro vos per sanctitatem talium nuptiarum, amate hanc Ecclesiam, estote in tali Ecclesia, estote talis Ecclesia: amate pastorem bonum, virum tam pulchrum, neminem fallentem, neminem perire cupientem. Orate et pro dispersis ovibus: veniant et ipsi, agnoscant et ipsi, ament et ipsi: ut sit unus grex et unus pastor. Conversi ad Dominum, etc.

SERMO CXXXIX¹.

De verbis Evangelii Joan. x. *Ego et Pater unum sumus.*

I. DOMINUS Deus, Jesus Christus, Filius Dei unicus, natus de Deo Patre sine aliqua matre, et natus de Vir-

¹ Alias 11, de verbis Domini.

gine matre sine homine patre, audistis quid dixerit, « Ego et Pater unum sumus¹. » Si accipite hoc, sic credite, ut mereamini intelligere. Fides enim debet præcedere intellectum, ut sit intellectus fidei præmium. Propheta enim apertissime dixit: « Nisi credideritis, non » intelligetis². » Quod ergo simpliciter prædicatur, credendum est: quod subtiliter disputatur, intelligendum est. Primitus ergo ad imbuendas vestras mentes³ per fidem prædicamus vobis Christum Dei Patris Unicum. Quare additur, Unicum? Quia cujus est Unicus multos filios habet gratia. Cæteri ergo omnes sancti filii Dei sunt gratia, solus ille natura. Qui gratia filii sunt, non sunt quod Pater. Denique nullus sanctorum ausus est dicere, quod ille Unicus ait, « Ego et Pater unum sumus. » Numquid non Pater est et noster? Si non est Pater noster, quomodo dicimus orantes: « Pater noster, qui es in cœlis⁴? » Sed nos filii sumus, quos voluntate sua filios fecit, non ex natura sua filios genuit. Genuit quidem et nos, sed quomodo dicitur, adoptatos, adoptantis generatos beneficio, non natura. Denique et hoc dicti sumus, quia vocavit nos Deus in adoptionem filiorum⁵: homines adoptati sumus. Ille dicitur Unicus, Unigenitus; quia hoc est quod Pater: nos autem homines sumus, Deus est Pater. Quia ergo ille hoc est quod Pater; dixit, et verum dixit, « Ego et Pater unum sumus. » Quid est, « Unum sumus? » Unius naturæ sumus. Quid est, « Unum sumus? » Unius substantiæ sumus.

II. Forte minus intelligitis quid est unius substantiæ. Laboremus, ut intelligatis; adjuvet Deus et me loquentem, et vos audientes: me, ut ea dicam quæ vera sunt et apta sunt vobis; vos autem, ante omnia et præcipue

¹ Joan. x, 30. — ² Isai. vii, 9. — ³ Catechumenos alloqui videtur. — ⁴ Math. vi, 9. — ⁵ Ephes. i, 5.